

"Je kwetsbaar opstellen en jezelf blijven"

Werken als adviseur in het vmbo

Alle drie zijn ze een groot deel van hun tijd werkzaam voor het vmbo: Pieter Jansen, Gijs van de Beek en Rob Heijmans. Wat beweegt hen, welke talenten heb je ervoor nodig, wat moet je vooral wel en niet doen in contacten met vmbo-scholen en met leerlingen? Tom Koot en Jan Simons spraken met hen en ontlokten een aantal openhartige uitspraken.

Vanuit welke drijfveren willen jullie je met vmbo-scholen bezighouden?

Voor Pieter, die vanuit de lerarenopleiding al veel contact had met docenten op vbo-scholen, zijn er verschillende drijfveren. "De mensen die daar werken spreken me wel aan. Zij doen vaak fantastisch werk met leerlingen, maar voelen zich met name in brede scholengemeenschappen vaak ondergewaardeerd en ondergesneeuwd door het verbale 'geweld' van eerste graders. Verder vind ik dat docenten te weinig vanuit eigen kracht handelen, zich (teveel) laten leiden door de beperkingen van de leerlingen en meer op zoek moeten gaan naar nieuwe mogelijkheden. Zelf zie ik deze vooral liggen door vernieuwingen niet alleen op het niveau van het primaire proces na te streven, maar met name ook oog te hebben voor organisatie en management. Dat houdt in: op school kwaliteiten tot ontwikkeling brengen op het terrein van bijvoorbeeld onderwijskundig leiderschap en visie-ontwikkeling."

Rob hecht vooral belang aan een goede samenwerking en een doorgaande lijn van vmbo naar mbo-hbo, waar de voorbereiding op het beroep nog centraler komt te staan. "Dat betekent dat scholen veel meer moeten nadenken over de verdeling van de beroepscompetenties. Daarnaast is het van belang om het stage-aanbod zo goed mogelijk af te stemmen op de praktijk. De keuze van de leerling speelt daarbij natuurlijk een grote rol. Bovendien vind ik dat we niet alleen vanuit het onderwijs moeten blijven denken, maar ook vanuit het beroep. En dat houdt weer een goede afstemming in tussen branches en onderwijs." Voor al dit soort zaken wil Rob zich vanuit zijn eerdere expertise inzetten, enerzijds om te voorkomen dat het vmbo opnieuw het wiel gaat uitvinden, anderzijds vanwege de kwetsbaarheid van veel leerlingen, die hij zo graag een goed plekje in de maatschappij gunt.

Gijs rekent voor dat zo'n 60% van de leerlingen uit het voortgezet onderwijs in het vmbo zitten. Daarvan vallen nogal wat leerlingen binnen de categorie 'zorgleerlingen'. "Deze leerlingen en hun docenten wil ik graag begeleiden zodat ze samen een leerzame tijd hebben in het voortgezet onderwijs. En dat niet alleen; want wat ik graag zie, is dat deze leerlingen een goede kans maken om in de maatschappij een geschikte plek te vinden waar ze hun toekomst kunnen opbouwen. Ik voel me gedreven om met veel energie en doorzettingsvermogen aan te sluiten bij de school en de docenten om veranderingsprocessen te begeleiden. Daardoor leren niet alleen zij, maar ook ik zelf."

Welke specifieke vaardigheden en talenten heb je nodig om in vmbo-scholen te kunnen werken?

Inzien dat het merendeel van deze mensen heel praktisch ingesteld is en graag met concrete voorbeelden werkt: dat is volgens Pieter het eerste en meest cruciale uitgangspunt. "Vmbo-docenten zijn over het algemeen geen lezers. Toch moeten examenprogramma's, regelgeving en beleidsstukken wel 'aan de man' gebracht worden. Ik betrap me er nogal eens op dat ik te snel veronderstel dat iedereen het wel begrijpt. Verder handelen de meeste docenten vaak vanuit zeer oprechte pedagogische en didactische inzichten, maar vinden ze het moeilijk om daarover te communiceren. En tenslotte merk je, dat er qua achtergrond en doceerstijl grote verschillen bestaan tussen avo-docenten en docenten van de beroepsgerichte vakken, net

zoals er grote verschillen bestaan tussen docenten uit de verschillende sectoren. Met al deze verschillen moet je leren omgaan, wil je tenminste in direct contact blijven staan met mensen die in deze cultuur werken."

Toen Rob voor het eerst op een school voor vmbo kwam, zeiden ze tegen hem, dat een docent die les wil geven op zo'n school aan twee eisen moest voldoen: "Op de eerste plaats moet hij in staat zijn om een klas te managen. Maar wat nog belangrijker is: hij moet iets met de leerlingen hebben." Rob heeft dat voor zijn werk op scholen voor vmbo heel goed in zijn oren geknoopt. Voor Gijs gaat het vooral om voortdurend begrip waar de ander mee bezig is en wat hem motiveert en bezig houdt. Zijn begeleidende taak (vaardigheid) is het dan ook om daar bij aan te sluiten en aan te koppelen zodat er plaats is voor verandering. "Die kunst van het begrijpen is een vaardigheid die je nodig hebt om samen op weg te gaan, te kijken naar jezelf, de ander en de omringende wereld. Kunnen luisteren speelt daarbij een belangrijke rol, net zoals begrip en respect voor de ander."

Wat heeft jullie ertoe gebracht voor vmbo te kiezen?

Rob heeft zich tot dan toe vooral bezig gehouden met mbo, "met af en toe een doorstroom naar hbo." Ook Pieter begon als docent in het mbo (mts, natuurkunde, wiskunde, informatica): "Daarna maakte ik de overstap naar het hbo (lerarenopleiding). Daar leerde ik met name het vbo leren kennen. Via de tweede fase-ontwikkelingen in havo en vwo kwam ik uiteindelijk in de rol van adviseur. Uit die contacten kwamen klussen voor het vmbo voort: materiaalontwikkeling voor de onderbouw van het vmbo."

Gijs heeft in het verleden veel te maken gehad met de zorgstructuur en zorgleerlingen in het vmbo, mede vanuit zijn functie in het speciaal onderwijs (lom en mlk), waar hij jaren lang werkzaam was op een kernafdeling. "Mijn interesse is altijd uitgegaan naar leerlingen met leer- en gedragsproblemen, voor wie orthopedagogische en orthodidactische hulp nodig was. Als coördinator van het samenwerkingsverband had ik al veel contacten met het voortgezet onderwijs. Uiteindelijk vroegen ze me om daar te komen werken als leerlingcoördinator, schoolzorgcoördinator en projectmanager."

Wat moet je vooral nooit doen in contacten met vmbo-scholen en wat vooral wel?

Gijs: "Wat je vooral nooit moet doen, is: denken dat jij degene bent die de verandering kan bewerkstelligen of de wijsheid in pacht hebt. Wat je altijd moet doen, is heel simpel: jezelf blijven." Pieter valt zijn collega Gijs onmiddellijk bij: "Wat ik belangrijk vind, is met name respect tonen, begrip voor hun situatie, je kwetsbaar opstellen en zeker niet de deskundige willen uithangen die het wel even weet en oplost. Wat vooral veel energie kost, is om mensen op een zodanige lijn te krijgen dat ze in collegiaal overleg een bijdrage kunnen leveren aan de ontwikkelingen op de lange termijn. En dat die samenwerking wezenlijk is voor de kwaliteit van hun school maar vooral ook voor hun eigen arbeidsvreugde." Rob sluit af: "Laat scholen vooral zien dat je betrokken bent bij het type onderwijs. Dat je er iets mee hebt. Dat je niet alleen maar een kunstje komt doen. En, heel belangrijk: zorg ervoor dat je de taal van de school blijft spreken."

Tom Koot en Jan Simons